

Елин Пелин

Разтегливо понятие

Погребваха Тонков, виден богаташ, голям човек, популярна личност. Столицата е покрита в траур. Улиците са почернели от некролози, издадени от много културни дружества, родолюбиви организации, партийни бюра, еснафски и търговски организации. По тях отдалече се четяха думите „нашия член“, „видния гражданин“, „високи добродетели“, „честен и уважаван“, „творец на материална култура“, „безкористен патриот“ и пр., и пр. Въобще всички жални, всички благородни думи и изрази, които можеха да се кажат за един особено заслужил човек и един гражданин, надраснал всички, бяха спонтанно изникнали от сърцата на всевъзможни настоятелства и като поток бяха облели черните некролози и ежедневната преса. Погребалното шествие вървеше бавно. Най-напред се носеха венците. Много венци. Цяла върволица хора, бедни, прости, наети или задължени, мъкнеха грамадни те венци, на които висяха тежки разноцветни ленти с надписи. След тях няколко файтона със свещеници и владиката. После погребалната кола, отрупана също с венци, а на нея, в скъп блестящ сандък, пътуваше покойният за вечността. След колесницата се редеше без крайна върволица от официални лица, от важни и високопоставени личности, от приятели и почитатели, организации, с облечени в креп знамена, и много още безименен безличен народ, дошъл да отдаде последна почит на видния покойник и да го изпрати до вечното му жилище. В шествието един до друг вървят унили и скучающи тримата приятели: Поров, Зигзагов и Поклоников, също известни личности, важни лица и висши чиновници по финансовите учреждения. Вървят и мълчат. Макар че и на тримата им се иска да влязат в разговор, но някак не върви. Казаха каквото трябваше да се каже по адрес на покойния и свършиха. Пък времето душно. Прижижа на дъжд. Часът минава дванадесет. И тримата приятели се чувствуват гладни. Точно по това време те редовно се събираха в аперитива „Пъдпъдък“. Това дълго погребение наруши традицията им и малко като че ги озлоби към покойния. Зигзагов, тлъст и тежък човек, се умори и изпоти. Той извади кърпичката си, избриса потта от лицето си и почна да си маха пред носа за хлад.

– Ужасно, ужасно! Ще се пукне човек от горещина. С какво удоволствие бих изпил една бира...

– Че да се отбием за малко някъде, така тихомълком – каза Поров, – после ще настигнем шествието.

– Не иде, не иде – каза Поклоников, – неудобно е. – Собствено, защо е тая пищност, тая важност и тоя церемониал? – каза възмутено Зигзагов, като изтри пак потта си. – Това не е погребение, а кинематограф.

И защо... защо, моля ви се? Кого погребват? На каква личност носят тленните останки? Право да ви кажа, недоумявам, чета некролозите и се чудя. Четохте ли? Добродетели, качества, достоинства... разхвалили го като кон, когато се продава на панаир. Всъщност какво – един изтънчен мошеник, един развратител на българския народ! Чест! Какво е това чест! Разтегливо понятие... Обзалагам се, ако някой от тия хипнотизирани пуюци, гдето вървят в шествието, знаят защо вървят и кому правят тая чест... Но ние тримата тук твърде добре знаем. И мълчим... и ще мълчим, защото ако не мълчим.

– Ш-ш-шт! Полека – сбута го Поров. – Не се горещи. Знаем, знаем – между нас да си остане.

– Не, възмуштавам се, господа, да стоя гладен до един часа и да се излагам на тая горещина! И то за кого? На що дължи богатството и името си тоя вагабонтин? На що? Само на рушвети! Неговият успех се дължи само на рушвети, които широко, но не много щедро раздаваше. Колко души си продадоха душите и съвестите, за да му спечелят милиони... Знаем го добре. Още от ученик той разбра силата на подкупа и възприе тая тактика, за да стане милионер, а някои лица (той погледна другарите си) да хване в ръцете си като мокри кокошки и да ги направи раби покорни. Още като ученик, наближи ли изпита, той отива на пазар, купува или пуйка, или кило масло и право у дома на учителя, от когото неминуемо очаква слаба бележка: „Г-н учителю, бях на село, баща ми ви прати това нещо.“ Да, и тоя тъпак и простак успяваше да минава с отличие, а ние, тройкаджиите, се съсипвахме от зубрене. Не знаем, господа, какво чувство изпитваше към него. Аз дължа на него много. Благодарение на него аз имам две къщи. При все това в душата си храня омраза към него. Защото аз, па и вие, господа, антър не каза не, бяхме честни и достойни служители. Не той ли ни разврати? Не той ли ни съблазни... и научи да протягаме ръка под масата. Да, той ме разврати, той ме направи взяткаджия!

– Пш-т! – казаха едновременно двамата другари.

– И аз можех да мълча... Но пак по негово настояване бях принуден да деля всичко с вас. Уплете ни хубаво той... Слава богу, че умря. На страх живеех, сега ми олекна на душата. Напоследък, да, напоследък пак даваше, но в моите ръце нищо не падна. А-ха, мислех си, той сега сигурно право на министъра дава – не иска да развращава по-долните чиновци. Имах право, разбира се, да предполагам. Но се оказа и друго. Приятелите, с които делях моето, не искаха да делят тяхното с мене. Благоволя-вахта да крият, бояха се...

- Не е вярно – изръмжаха злобно двамата другари.
- Ти се лъжеш, приятелю Зигзагов.
- Не ти прави чест – каза Поклоников доста високо.

– Чест! Разтегливо понятие е това нещо, чест. Не говорете за нея, ами дайте и на мене... дайте, защото знам положително. Имам документи. Причината е мъртва, занасяме я да я заровим, но последствията са живи, не дай боже, ако се размърдат и разкашлят. Аз, господа, искам своето! За последната доставка и на мене се пада нещо, дадено е и за мене! Тук Зигзагов почна почти да вика и да маха с ръка. Някои от изпращачите се обърнаха и почнаха да гледат. Други се заслушаха, Поров и Поклоников уловиха Зигзагов за ръка и се отбиха с него в една странична уличка. Той не правеше усилия да се откопча, а вървеше като победител и току викаше:

- Чест! Чест! Разтегливо понятие е то...

КРАЙ

© 1936 Елин Пелин

Набиране: Георги Величков
Източник: Словото

Публикация:

Елин Пелин. „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“, С. 1977. Под редакцията на Тодор Боров, Кръстьо Генов и Пеньо Русев.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5388>]